

Türk Mitolojisinde Kötücül Varlıklar ve Yaratıklar

Alkarısı

Türk mitolojisinde **Alkarısı**, özellikle doğum yapan kadınlara ve yeni doğan bebeklere zarar verdiğine inanılan, kötücül bir dişi varlıktır.

Halk arasında farklı isimlerle anılır, bu isimler arasında **Albasması, Albastı ve Alanası** da yer alır. Alkarısı, lohusa kadınları hedef almasıyla tanınır ve bu dönemde olan kadınları koruma amacıyla çeşitli gelenekler ve ritüeller geliştirilmiştir. İnanişâ göre doğum yapan kadınların ve yeni doğan bebeklerin ciğerini yiyerek beslenmektedir.

- **Alkarısı'nın Özellikleri:**

Görünümü: Alkarısı genellikle uzun saçlı, kırmızı elbiseli, çirkin ve korkunç yüzlü bir kadın olarak tasvir edilir. Saçları dağınık ve vahşi görünümüyle öne çıkar.

Hedefleri: Özellikle doğum yapmış kadınlara musallat olduğuna inanılır. Halk arasında, lohusa kadınların "**albasması**" sonucu **hastalanmaları ya da ölmeleri** gibi olayların sebebi olarak Alkarısı görülür. Boğucu sıkıntı. Sara hastalığı.

ALBASMASI: Lohusa humması denilen ve yüksek ateşle ortaya çıkan, temizliğe dikkat edilmediği için meydana gelen hastalık. Bunlara bağlı baygınlık. Bir çeşit korku halidir. Gebe kadın yiyemez, içemez, nefesi daralır. Bu durumdan kurtulması için "**Al Ocağı**"na götürülür. Bu yer genelde kutlu bir **mekândır** ve bir **evliya** mezarıdır.

ALKARISI'nın geceleri kedi kılığında çatıdan aşağı indiği düşünülürmüş. Yaptığı şey halk dilinde **CAZILIK** yapmak olarak ifade edilmektedir. Eğer Alkarısı yakalanıp bir yerlerinden **kan alınabilirse** kılığına girdiği kedinin insana dönüşeceğine inanılmış. Çaldığı ciğer geri alınıp bebeğe yutturabilirse bebeğin yaşayacağına aksi halde öleceğine inanılırdı. Eğer yakalanıp kan alınamazsa Alkarısı bebeğin kalbini ya da ciğerini alıp kaçarmış.

Harputlular'a göre ALKARISI, koyu esmer, iri yarı, gür dağınık kızıl saçlı ve ciğeri sökmeye yarayan ince uzun demir parmakları olan bir kadın olarak tarif etmektedir.

ALKARASI (LİLİTH) MİTİ

ALKARASININ LİLİTH'İN BAŞKA GÖRÜNÜMÜ VEYA ONUN TA KENDİSİ OLDUĞUNA İNANILMAKTADIR. **TEVRAT'A GEÇEN LİLİTH HZ. HAVVA'DAN ÖNCE HZ. ADEM'E EŞ OLARAK YARATILAN KADINDIR. TANRI'NIN HOŞUNA GİTMEYEN DAVRANIŞLARI NEDENİYLE CENNETTEN KOVULMUŞTUR. ŞEYTAN İLE İLİŞKİYE GİRİP ŞEYTANCIL ÇOCUKLAR DOĞURMUŞTUR. AFFEDİLMESİ VE TÖVBE ETMESİ İÇİN TANRI ONA 3 MELEĞİNİ GÖNDERİP TEKRAR CENNETE GELMESİNİ SÖYLER. AKSİ HALDE HER GÜN 100 ÇOCUĞU TANRI TARAFINDAN ÖLDÜRÜLECEKTİR. HZ. ADEM'E HZ. HAVVA'NIN EŞ OLDUĞUNU DUYAN LİLİTH BU TEKLİFİ REDEDİNCE HER GÜN 100 ÇOCUĞU ÖLDÜRÜLÜR. LİLİTH YENİ DOĞURAN KADINLARDAN İNTİKAM İÇİN HER GÜN 100 LOHUSA KADINI ZİYARET EDEREK 100 ÇOCUĞUN YÜREĞİNİ ÇALIP YEMEYE BAŞLAMIŞTIR. LOHUSA KADINLARA VE YENİ DOĞAN BEBEKLERE MUSALLAT OLAN KÖTÜCÜL BİR MİTOLOJİK VARLIKTIR.**

Korunma Yolları: Ordu ve Karadeniz bölgesinde bu varlığa **GONCALOS** adı da verilir. Lohusa kadını ve bebeğini albasmasın diye yanlarına **bıçak, süpürge, erkek şapkası, ceket, silah** gibi şeyler konulur ya da **Orman Gülü** ya da **ham Elma Dalı** kesilerek lohusa odasının kapısına takılmış. Böylece alkarısının içeri giremeyeceğine ve zarar veremeyeceğine inanılmış.

Bebeğin **kırkı çıkana kadar** odada geceleri bir erkek ya da erkek çocuğu yatırılır, lohusa kadının başucunda eşinin elbiseleri asılı dururmuş. **Bir diğer yöntem ise kapının önüne süpürge veya balta koymaktır.**

Lohusa kadınlar ve bebekleri Alkarisi'ndan korumak için yatak odalarının çevresine **sarımsak, çörek otu** gibi şeyler konulur. Aynı zamanda, **kırmızı ip** ya da **bez bağlama** geleneği de korunma amaçlıdır. **Ateş yakmanın, ışık bırakmanın da Alkarisi'ni uzak tuttuğu inanılır.**

AL KARISI

Türk mitlerinde "Cadı" arketipi Al Karısıdır. Al Bastı tabiri de bu arketip ile alakalıdır. Atlara, lohusalara ve bebeklere musallat olduğu anlatılır. Dişil bir ruh olduğu düşünülür. O atları çok sever, yelelerini örer sabaha kadar koşturup kan ter içinde bırakır. Batıda bu düğümlere Cadı Düğümü, Elf Düğümü, Peri Düğümü, Çingene Düğümü, Pagan Düğümü adı verilir. Atların yelelerinde ilginç düğüm ve örgüler vardır. Bu örgüleri ve düğümleri ince uzun parmakları ve tırnakları ile ördüğü, iki ucu birleştirerek daire şeklinde bıraktığı görülür. William Shakespeare bir şiirinde onu şöyle tanımlar.

"Ebesidir o perilerin,

İşte bu peri Mab'dır.

Atların yelesini karıştırır geceleri.

Büyülü bağlarla onları düğümler ki

binbir felaket gelsin diye cözenin başına."

- Geceleri ahırlara girip atlara musallat olduğu ve nedeni bilinmez şekilde atların yelelerini ördüğüne ve atları sabaha kadar koşturduğuna inanılmaktadır. Bir çok köylü sabah atlarının yelelerini örülü halde bulmuştur.

Hırtık

- Türk mitolojisinde **Hırtık**, genellikle korkutucu, kurnaz ve kötücül bir varlık olarak bilinir. **Özellikle Türk halk inanışlarında çocukları korkutmak için anlatılan hikayelerde karşımıza çıkar.** Hırtık, halk kültüründe önemli bir yere sahiptir ve özellikle kırsal kesimde anlatılan masallar ve hikayelerde sıkça yer bulur.
- **Görünümü ve Doğası:** Hırtık, insanımsı bir figür olarak tasvir edilir, ancak çirkin, iri ve korkutucu özelliklere sahip olduğu düşünülür. Çoğunlukla kötü huylu, sinsilikle ve kurnazlıkla hareket eden bir varlık olarak bilinir. Bazı anlatılarda Hırtık, devasa boyutlarda, korkunç bir yaratık olarak betimlenir. Bunun yanında, görünüşü bazen hayaletimsi ya da gölgemsi olabilir, bu da onun korkutucu imgesini güçlendirir.

- Üst kısmının insan, alt kısmının hayvan şeklinde olduğuna inanılan, bedeni tüylerle kaplı, kötücül cin, yaratık.
- Akarsularda (Elazığ yöresinde özellikle Fırat Nehri'nde) yaşadığı kabul edilir. Bu yörelerde adına Çay Hırtığı da denilmektedir. **Hırtık insan kılığına girip, kılığına girdiği kişinin yakın arkadaşlarına veya akrabalarına gidip, onlarla konuşarak orman ya da akarsu kıyısına götürüp boğmakta, öldürmektedir.**
- Yine Hırtığın zaman zaman çeşitli kişilerin kılığında, ata binip gezdiğine ve atları yorduğuna inanılmaktadır. Atlarını sabah yorgun ve terli bir şekilde bulan kişiler hayvanlarını Hırtık'ın götürüp götürmediğini anlamak için atların semerlerine veya sırtına **yapıştırıcı maddeler** sürmektedir. Bu sayede Hırtık'ın, bu hayvana binince tüylerinin yapışacağına ve tekrar binmeyeceğine inanılmaktadır.

- **Çocuklara Yönelik:** Hirtık, genellikle çocukları korkutmak ve disipline etmek amacıyla anlatılan hikayelerde karşımıza çıkar. Anne babalar, çocuklarını terbiye etmek ya da onların yanlış davranışlarını engellemek için "**Hirtık gelir, seni alır**" gibi ifadeler kullanır. Bu, Hirtık'ın aslında bir **ceza figürü** olduğunu gösterir. Çocuklar, geceleri dışarıda yalnız kalmamaları, söz dinlemeleri ve tehlikelerden kaçınmaları için Hirtık ile korkutulurlar.
- **Kötülük Getiren Bir Varlık:** Hirtık, sadece çocuklar üzerinde değil, aynı zamanda yetişkinler üzerinde de korku yaratabilecek bir figürdür. **Kırsal bölgelerde, geceleri dışarı çıkmamanın tehlikeli olduğu yerlerde Hirtık'ın ortaya çıkabileceği söylenir.** Bu varlık, insanların başına felaket getirebilir, onları kayalıklara ya da uçurumlardan aşağı atabilir, geceleri yalnız yürüyenleri kaçırabilir.
- **Korunma Yolları:** Türk halk inanışında, Hirtık'tan korunmak için bazı ritüeller veya gelenekler geliştirilmiştir. Bu inanışlar bölgeden bölgeye değişiklik gösterir. Örneğin, evlerin kapısına kutsal sayılan objeler asmak, belli dualar okumak, ya da gece dışarı çıkmamak gibi korunma yöntemleri vardır.
- Özellikle karanlıkta ortaya çıkan Hirtıktan korunmanın tek yolu ateş yakmaktır. **Konuştukları kişinin Hirtık olduğundan şüphelenen kişiler, vücudunun çevresinden veya ayaklarının altından ateş geçirirler. Bu davranışı tekrarlayan Hirtık, tüylerinin yanmasıyla kaçıp kendini suların içine bırakır ve gözden kaybolur.**
- **Zaman zaman at üstüne binip inan kılığında gezdiği rivayet edilir.**
- **Hirtık'ı yakalayabilen ya da omzuna iğne takabilen kişinin onun sahibi olacağına inanılmaktadır.**

Hıncır Munkır

- Hıncır munkur, halk hikâyelerinde yer alan doğaüstü kötücül bir yaratık. Yakaladığı insanları önce boğarak öldüren sonra da yiyen bir canavar olarak tanımlanır. İnsana benzer, fakat göbeğinde bulunan bir torbanın içinde yavrusunu taşır. Doğu Anadolu'da yerel halk tarafından hıncır munkır veya hıncır pinkır olarak söylenir.
- En korktuğu şey üzerine idrar yapılmasıdır. Bu nedenle korkudan altına işemek sözü aslında HINKIR MUNKIR mitiyle bağlantılır. Böyle tehdit edilirse ortadan kaybolacağına inanılır. Issız ve dağlık bölgelerde yaşadığı düşünülmektedir.

Tepegöz

Türk mitolojisi yaratıkları arasında yer alan tek gözlü bir devdir. Kaf Dağı'nda yaşar ve annesi, alageyk şekline girebilen bir peridir. Bu perinin, bir çobanla birleşmesinden doğmuştur. Mitolojide bu dev, bazen kadın bazen de erkek olarak tasvir edilir. Büyülü bir yüzük taşır. Yalnızca gözünden vurularak öldürülür ve bedeninin diğer kısımlarına silah işlememektedir. İnsan eti yer ve insan kemiklerinden örülmüş bir kalede yaşar. Aynı zamanda bazen demir kıyafetli olarak anlatılır. Kirgis adını taşıyan bir tepegöz ise en tehlikelisi olarak bilinir.

Bir Dede Korkut masalında ise kılıcın kesmediği, okun işlemediği bedeni olan, yalnızca gözünden zarar gören, çobandan olma, periden doğma bir canavardan bahsedilir. Basat isimli kahraman bu canavarı öldürür.

Bir çeşit [devdir](#). Elinde dikenli bir balyoz ya da buna benzer araçlar taşır. Kafasının tepesinde 1 tane gözü olduğu için ona tepegöz denmiştir. Bazı [inançlarda](#) tepesinde boynuz olduğu söylenir.

Oğuzname'ye göre tepegöz denen bu kimse, ilk Türklerin memleketlerini harap edip insanlarını tepelemiş bir şahısmış; çirkin, iğrenç ve tepesinde tek gözü olan bu yaratığa kılıç, kargı işlemezmiş.

Yunan mitolojisinin **kiklopları** (en meşhurları polyphemos'tur), keltlerin balor'u, balkanların psoglav'ı gibi tek gözlü canavarlar mitolojilerde sıkça karşımıza çıksa da tepegöz ile kiklop arasında sadece görüntü değil, hikaye benzerliği de vardır ve her ne kadar kikloplar, gaia'nın çocukları olarak bilinirlerse de Türkler'de uygur mitolojilerinde anlatılmaktadır.

- Tepegöz karakteri genellikle kel ve tüysüz betimlenir. Kan ceren attı kan altın destanı'ndaki tek gözlü canavar kan kapçıgay ise sakallıdır.
- *"sık orman gibi sakallı itibarlı kan kapçıgay'ın alnının ortasında yalnızca bir gözü varmış"*
- tek gözlü devler olan tepegözleri yok etmenin yolu tek gözünü çıkarmakla olur. Er töştük Destanı'nda da kahraman, tıpkı dede korkut hikayeleri'nde olduğu gibi tepegöz'ü öldürmek için demirden bir şişi ısıtıp onun gözüne sokar.

BASAT'IN TEPEGÖZÜ ÖLDÜRÜŞ MİTİ

Dede korkut hikayeleri'nden basat'ın tepegöz'ü öldürmesi kısaca şöyle anlatılır:

Bir gün Oğuz boyu üzerine düşmanlar gelip, bir karışıklık yaratıp kaçtılar. Bu esnada, **Aruz koca** isimli birinin yere düşen oğlunu, bir aslan kapıp kendi yuvasına götürür. Bu çocuk Aslan tarafından büyütülür.

Aradan yıllar geçer. **Aslan gibi güçlü biri, sürekli oğuz atlarına saldırır.** Aruz koca anlar ki bu yıllar önce kaçırılan oğludur. Oğlanı tutup getirdiler. yedirdiler, içirdiler lakin durmayıp kaçır. En son Dede Korkut onla konuşur, hayvanlarla değil insanlarla birlikte yaşaması gerektiğini anlatır. Adını da Basat koyar. Basat, kaçmaktan vazgeçer.

Bir gün Oğuz boyu yaylaya göçer. Yaylada **bir çoban bir peri kızı ile birlikte olur** onu hamile bırakır. Bir yıl sonra peri kızı çocuğu getirip Oğuz boyuna bırakır. **Bir gözü tepesinde olan bir yaratıkvari çocuğu gören Aruz Koca,** Bayındır Han'a dedi ki: **Han'im, ver bunu benim Basat'la beraber büyüteyim. Han izin verince alıp evine getirir.** Bir süt anne tutarlar ama üç emmede kadının canını alır. Kaç dadı getirdilerse eme eme öldürür. Neticede sütle beslemeye karar verirler. Ancak günde bir kazan süt yetmiyordu. Büyüdükçe ele avuca sığmaz bir yaramaz oldu. **Beraber oynadığı çocukların kulak ve burunlarını yemeğe kalkar.** Aruz koca onu evden kovar. Bunun üzerine Peri anası gelip Tepegöz'ün parmağına bir yüzük takar. Bundan sonra **onu kılıç kesmeyecek, ok batmayacaktı.**

Tepegöz bir dağa yerleşip eşkıyalığa başlar. Oğuz Kaan bile onla baş edemez. Yedi defa yurtlarından kaçmak isteseler de Tepegöz onların önünü keser. En sonunda Dede Korkut'u pazarlık için yollarlar. Tepegöz **yemek üzere her gün 2 Adam ve 500 koyun ister.** Yemeği pişirmeleri için de 2 adam ister. Nice savaşçılar onla, baş edemez. Onla mücadele sırası Basat'a gelir. Basat Tepegöz'ün yakınına gelince, birkaç ok atsa da, çarpıp kırılır. Tepegöz farkına varıp Basat'ı tuttuğu gibi çizmesinin içine koyar. Sonra da uykuya dalar. Basat çizmeyi yarıp çıkar ve kaçır. Bilgelerden sadece gözünde et olduğunu öğrenince mağaraya geri döner ve süngüsünü ateşte kızdırıp Tepegöz'ün gözüne sokar ve onu kör eder. Tepegöz'den bir ses çıkar ki yerler, gökler inler. Basat kaçır, Tepegöz peşine düşer. Bir ağılda, koyun kılığına girip kaçır. Daha sonra Basat bir mağarada asılı keskin kılıcı alarak Tepegöz'ün boynunu keserek onu öldürür.

DemirKıynak

Tepegöz'ün Kardeşi Demirkıynak; Bigadiç dağlarında yaşayan, her kılığa girebilen, korkunç sesler çıkararak insanların **delirmelerine** sebep olan, çok pis kokulu kötücül bir yaratıktır. "Demirtırnak" da denir. Sudan çok korkar. O görüldüğü anda akarsu veya göle giren insanlara bir zarar veremeyeceğine inanılır.

Türk halklarının demonolojik görüşlerinde, zaman zaman rastlanan bir motif. Kırgızlar ve diğer Türk topluluklarında adına "Jeztımak", bazen de "Jez Tumşuk" (demir burun) olarak rastlanır. O, yan gerçek yarı efsane bir varlıktır ve ormanlarda yaşar. Bu demon, demir tırnaklı, demir burunlu, güzel bir kadın görünüşünde betimlenirdi. İnsanlarla yüz yüze geldiği zaman, burnunu saklardı.

Ormanlarda yaşayan bu varlık, demir tırnaklı, demir burunludur. "Demirtırnak", Tepegöz efsanelerinin Kazak, Karakalpak, Kırgız, Özbek, Türkmen, Altay ve diğer versiyonlarında, Tepegözün bazen kızı veya bazen de kız kardeşi olarak geçmektedir. Avcı gibi ortaya çıkan kahraman, önce Demirkıynak'ı, ardından da Tepegözü öldürür

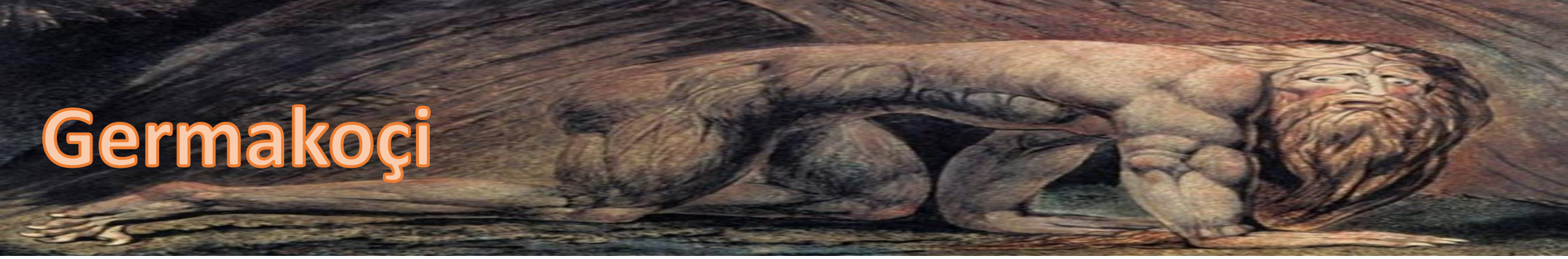
Karabasan

Karabasan, genellikle geceleyin insanların üzerine çöken kötücül bir varlık olarak tanımlanır. Karabasanlara kötü ruhların veya cinlerin neden olduğuna inanılır. Karabasanın etkileri, genellikle insanların uyku düzenini ve psikolojisini etkiler. Kâbuslar gören kişiler, uykularında rahatsızlık hissederler ve bu durum bazen uyku felci olarak da adlandırılan bir duruma yol açabilir. Kâbusların kişiler üzerindeki etkisi, ruhsal ve fiziksel sağlığa zarar verebilecek kadar güçlü olabilir. Ayrıca, Karabasan inancı insanların yaşam tarzlarını ve günlük davranışlarını da etkileyebilir, örneğin, uyku esnasında oluşabilecek rahatsız edici deneyimlerden kaçınmak için çeşitli ritüeller geliştirilebilir. Kâbuslar, genellikle uyku sırasında kişinin deneyimlediği rahatsız edici rüyalarlardır. Bu rüyalar, genellikle korku ve terör öğeleri içerir ve insanları çeşitli şekillerde etkileyebilir. Örneğin, kâbuslar içinde düşme, boğulma veya ölme gibi fiziksel tehlikeler bulunabilir.

Uyku Felci:

Günümüzde, Karabasan fenomeninin [bilimsel](#) olarak “Uyku Felci” olarak adlandırılan bir durumla ilişkilendirildiği görülmektedir. Uyku felci, uyku sırasında kişinin uyanık olmasına rağmen bedeninin hareket edememesine neden olan bir durumdur. Bu durumda, kişi uykusunda rahatsız edici deneyimler yaşayabilir ve kâbuslar görebilir. Uyku felci, genellikle kişinin uyku düzenini ve kalitesini etkileyebilir ve psikolojik rahatsızlıklara yol açabilir.

Germakoçi

Germakoçi, Laz halk inancında orman içlerinde yaşayan, uzun boylu, vücudu kıllarla kaplı maymun ile insan arası bir orman yaratığının adıdır. Megrelya'da Oçhokoçi adıyla bilinen efsanevi yaratık pek çok masal ve efsanenin temel kahramanı olup, bazı varyantlarda bir cadı karısının kocasıdır ve yamyamdır. Antik dönemde Lazlar, köylerinde germakoçi olduğunu düşününce köylerini terk ederlerdi. Bir başka kaynağa göre, kalın kafalı germakoçi, insanlara saldırganlıkla değil merakla yaklaşır, insanlarla iletişime geçmeyi severdi. Germakoçiden kurtulmanın yolu ise dalla ateş yakmaktır. Yanmış dalı merakla eline alan germakoçinin kürkü yanardı. Kürkü yanan germakoçi kükreyerek Karadenize kadar koşar ve sonrasında Karadeniz'e atlardı.

Birobiro

Birobiro, Anadolu'nun güney bölgelerinde yaşayan Türkmenlerin geleneksel görüşlerinde yer alan bir tür kötü ruhtur. Bu görüşlere göre Birobiro; insana benzeyen, tek ayaklı, tek kollu ve tek göze sahip korkunç, şeytani bir varlıktır.

KaraKura

Ekmek Kırıntısını Seven Yaratık

Biçimsiz (şekilsiz) düşünülen bir varlık. Eski çağlarda insanları uykuda yakalayıp korkuturmuş. Sonra nefes almalarını engelleyerek ses çıkarmalarını önler, ciğerlerini alıp götürürmüş. Bu varlıklar kedi gibi hafiften ve sakın sakın gezen canlı biçiminde betimleniyordu.

Erzurum ve Erzincan yöresindeki inanışlara göre bu tabiat üstü güç, albastı gibi lohusalara musallat olan, onları korkutarak, ciğerlerini söküp götüren bir varlıktır. Konya civarında anlatıldığına göre, bu ruh, keçiye benzeyen fakat kedi büyüklüğünde olan, insanların üstüne çökerek onları boğmaya çalışan bir yaratık şeklinde düşünülür. Gün ışığından korkar, güneş doğunca kımıldayamaz; ancak o zaman yakalanabilir. Ona yemin ettirdikten sonra köle gibi kullanmak mümkün olurmuş. Karakura yatağında ekmek kırıntısı olan insanları da çok severmiş. Böyle yataklarda uyuyanlar karakura tarafından bastırılır, kâbus görür, sıkıntı çekerlermiş. Ayrıca bu yaratık Sivas yöresinde "Elkişave" olarak da adlandırılır. Sivas'ta da bu hikâye aynen bu şekilde anlatılır.

Hortlak

- Eski Türklere göre eğer insan savaşta değil de yaşlılıkta ölürse onun Gök Tanrı tarafından Uçmak'a alınmayacağına inanılmıştır.
- Gene inanışlara göre hortlak gece mezardan kalkan, sırtında kefenle ortalıkta dolaşan bir yaşayan ölü'dür. Bunlar kızdıkları kimselere sataşırlar, hızlı koşarlar, ata binebilirler, silah kullanabilirler, insana kızabilirler, istediklerini döverler, sevdiklerini kaçıırırlar, ev basarlar, yol keserler.
- İnanişâ göre hortlağın saldırısından korunmak için mezarlık yakınlarından geçerken dua okumak gerekir. Söylentiler hortlakların genelde çirkin ve ürkütücü olduğunu, sırtında kefen ya da tabut taşıdığını söyler. Anadolu halk inançlarına göre bir kimsenin hortlaması uğursuz bir olaydır. Hortlayan kişinin ahiretten kovulduğuna inanılır. Hortlaklar dişi de olur, erkek de. Kimi hortlaklar "hayvan" kılığında gezer, çoklukla ıssız kalmış evlerde, tekin olmayan yerlerde, mezarlıklarda bulunurlar.

- Hortlak, Azerbaycan halk inancında mezardan çıkan ölü, vampir demektir. Ölüp tekrar dirilen varlıktır. Ölen bir kişinin, mezarından çıkıp dolaşmasına "hortlama/hırtlama", bunu yapana ise "hortdan" denir. İnanişə göre yaşarken kötülük edenlerin ölünce hortlayacağına inanılır. Daha gömüldüğü gece mezarından kalkar. Azeri halk kültüründe ve halk inancında kendine özgü bir vampir türüdür. Bazı yönleri bütünüyle Türk kültürüne özgü olsa da Batı toplumlarının inanişlarına çok benzeyen bazı özellikleri de mevcuttur. İnsanların kanını emer, içlerinde büyür. Ölüm saçan kambur bir yaşlı kadın (veya bazen yaşlı bir erkek) şeklinde düşünülür

Eski Türk destanlarında sözü edilen, Türklerin sürekli savaşa tutuştukları, o zamanki Türklerin kuzeybatısında yaşayan “köpek başlı insana benzer yaratıklar”. Efsanelere ilk defa “Çok tüylü köpek” manasında geçmiştir. Oğuz Kağan destanlarına göre, “İtbarak’ların yurdu, kuzey-batıya doğru uzanan, karanlık ülkeleri içindeydi. Oğuz Han, ‘İtbarak’lara karşı bir akın yapmış; fakat yenik ayrılp, dağlar arasındaki bir nehrin ortasında bulunan, küçük bir adacığa sığınmak zorunda kalmıştı.

Türkler, köpeğe önem vermezlerdi. Köpek, Türklere göre, aşağı bir hayvandı, bunun için de Türk Mitolojisi, köpek başlı insanları daima küçük görmüştü.

Gulyabani

“Guleybanı” ve “Aleybanı” gibi isimlerle de anılan bu korkunç canavar, pek çok kaynaktaki insan yiyen, uzun boylu, sakallı ve asalı bir mahluk olarak tasvir ediliyor. Ancak bu acımasız canavarın kadın şeklinde tasvir edildiği kaynaklar da var. Kadim kaynaklarda; gündüzleri bir mezarda geçiren ve gece olunca ortaya çıkan, vücudu tüylerle kaplı, kötü kokulu canavarın ayaklarının ters olduğu ifade ediliyor. Ayrıca Anadolu coğrafyasındaki en meşhur korku figürlerinden biri olan yaratığın özellikle ıssız yerlerdeki gezginlere ve yolculara musallat olduğu belirtiliyor.

2020 yılında HABERTURK Gazetesi’nde çıkan bir habere göre SAKARYA’nın Akyazı İlçesi’ne bağlı Yeniköy’de Ramazan ayından bir hafta önce görülen “gulyabanî” yani bir çeşit hortlak kapıları zorlamış, bahçelerde gezinmiş, evlerin pencerelerini taşlamış, köy sakinleri peşine düşmüşler ama hortlak her seferinde izini kaybettirmiş!

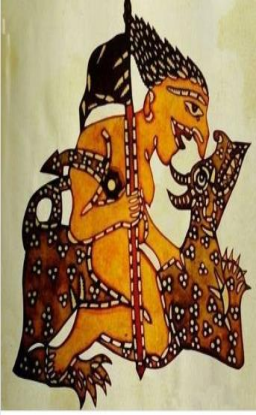
Gulyabani, birçok efsanede önemli bir rol oynar ve insanları korkutmak veya zarar vermek için çeşitli tuzaklar kurar. Efsanelerde, genellikle karanlık ve تنها yerlerde ortaya çıkar ve masum insanları avlamak için pusuya yatar. Gulyabani'nin insanları korkutmak veya yemek için kullandığı çeşitli yöntemler vardır ve bu yöntemler genellikle efsanelerde detaylı bir şekilde anlatılır.

GULYABANİ MİTİ

Bütün vücûdu sarı-kırmızı tüylerle kaplı bu insanımsı çirkin varlık, dağ yamaçlarında ve kimsenin olmadığı çöllerde **akşamüstü** ortaya çıkar. Avcılara yaklaşıp onlarla insan gibi konuşur. Bir şeyler ister sonra onlara güreş yapmayı önerir.

Avcı kazanırsa “Gulyabâni” sessizce çekip gider. Ama eğer o kazanırsa avcı, uzun zaman hasta yatacak demektir. Ya da çöllük ve harabe bir yerde yalnız başına yatan birinin ayağının altını yalaya yalaya kan çıkacak kadar inceltir. Sonra ölünceye kadar kanını içer.

Çarşamba Karısı

Çarşamba Karısı, Türk halk inançlarında ve mitolojide yer alan, kötücül ve uğursuz bir kadın figürüdür. Adı genellikle **Çarşamba** gününe atıfta bulunur ve bu günle ilişkilendirilen uğursuzlukları, kötülükleri temsil eder. Halk arasında, özellikle Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde, Çarşamba Karısı'nın kötü şans getirdiğine ve insanlara zarar verdiğine inanılır.

Uğursuzluk ve Kötülük Getirir: Çarşamba Karısı, halk inanışına göre özellikle Çarşamba günleri ortaya çıkar ve o gün yapılan bazı işleri uğursuz kılar. Çarşamba günlerinde ev işleri yapmak, yolculuğa çıkmak ya da yeni bir işe başlamak, Çarşamba Karısı'nın kötülüğüne maruz kalmamak için kaçınılması gereken şeyler arasında sayılır. Çarşamba günlerinin, bu nedenle halk arasında "uğursuz" günlerden biri olarak kabul edildiği dönemler olmuştur.

Korkutucu Görünümü: Çarşamba Karısı, çoğunlukla yaşlı, uzun saçlı ve ürkütücü görünüme sahip bir kadın olarak tasvir edilir. Bazı anlatılarda, bu kadın geceleri evlere girip insanlara zarar veren bir ruh olarak tarif edilir.

Korunma Yolları: Çarşamba Karısı'ndan korunmak için çeşitli ritüeller ve inançlar geliştirilmiştir. **Bunlar arasında evin girişine nazar boncuğu asmak, kutsal dualar okumak, ışık yakmak veya çeşitli muska türleri kullanmak yer alır.** Ayrıca Çarşamba günlerinde iş yapmaktan kaçınmak, Çarşamba Karısı'nın kötülüğünden korunmak için yaygın bir inanış olmuştur.

Çarşamba gecesini işe başlanırsa, kızan ve o eve kötülük yapan kötücül çirkin bir kadın olarak tanımlanan Çarşamba Karısı, gelip genelde evin çocuğunu herkesin gözü önünde alıp götürür.

EMEGENLER

Emegen, hem Kafkas hem de Anadolu efsanelerinde bahsi geçen çirkin, insanüstü güçleri olan ve zaman zaman birden fazla başlı olarak tasvir edilen kötücül bir varlık. Özellikle Çerkez efsanelerinde, “tüm kötülüklerin kaynağı” olarak tanımlanan bu canavarlar, her üç ayda bir 100’den fazla çocuk dünyaya getirmeleri ve kötülüğü galip kılmak için yürüttükleri amansız mücadeleleri ile biliniyorlar.

Tanrılar, yeryüzünü Emegenlerin kötülüğünden korumak için Nartları yaratmıştır. Bu yüzden Nartlar sürekli Emegenlerle savaşım durmaktadırlar. Emegenlerin anlatılmadığı hiçbir Nart destanı yoktur. Nart kahramanları sürekli Emegenlerle savaş halindedirler. Nart kahramanları bilek güçleriyle ve üstün zekalarıyla Emegenleri her zaman yenmeyi başarsalar, sürekli galip gelseler de Emegenlerden çok çekinmektedirler. Çünkü Emegenler, yakaladıkları zaman Nartları yemekteler.

Emegenler’in Özellikleri: Emegenler genellikle doğaüstü güçlere sahip olup, insanüstü büyüklükte ve kudrettedirler. Kötülük ve yıkım getirirler. Kafkasya mitolojisinde doğaya hakimiyet kurmaya çalışan kötücül güçleri simgelerler.

Arçura

Ormanlarda yaşayan şeytani, kötücül bir varlıktır. Uzun saçlı, kara görünümlü, tüm vücudu kıllarla kaplıdır. İkisi önde ikisi arkada dört gözü bulunur. Üç kolu ve üç bacağı vardır. Saçları yere değecek kadar uzundur. Öldürmez ama insana bedenen zarar verir. Erkek veya kadın türleri vardır.

Kurban ister. İnsanları gıdıklayarak öldürdüğü iddiaları da vardır. Gece at sırtında dolaşmayı sever. Geceleri su kıyısında saç tarayan kızlar tarafından sıklıkla görülür. İsteddiği şekle biçim değiştirir. Göz açıp kapayana kadar aksakallı bir adam, yayınbalığı, kuş, keçi vs. olabilir.

Kahkahalar atarak ve tokat şaklaması gibi konuşarak insanları çağırır. Bu sese dönüp bakan olursa o kişiye zarar verir. Onun kır sakallı bir ihtiyar veya yakışıklı bir genç kılığında olduğuna inanılmaktadır. Bazen üç eli, üç ayağı ve üç gözü vardır: Biri önde, ikisi arkada. Ormanda kahkaha atar ve yakaladığı insanların dişlerini çeker. [Çuvaşların](#) inançlarına göre orman ruhu denilen şeytani bir varlıktır.

Arçura, Çuvaş inançlarında Hristiyanlığın kabulünden sonra kötü bir ruh olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Avın uğurlu geçip geçmemesi onun elindeydi. Ormanda onu rahatsız edici bir sesle birbirlerini çağırانları aklında tutar, sonra yakalayıp gıdıklayarak öldürürdü. Kurban isteyen bu varlığı rahatsız etmek tehlikeli olurdu. Zamansız ölenlerin veya eceliyle ölmeyenlerin ruhlarının öldükten sonra Arçura'ya dönüştüğüne inanılır.

ORMAN CİNİ ARÇURA | TÜRK MİTOLOJİSİ -

Enkebit

İç Anadolu bölgesinde varlığına inanılan doğa üstü yaratık. Anlatılara göre başında altın bir fesi vardır. Sağ elinin ortası deliktir. Uyuyan insanların boğazlarını sıkarak onları boğmaya çalışır. Başından fesini kapamayan kişiye dokunmaz ve onları sonsuz bir zenginlikle mükafatlandırır.. Geceyi çok sever ve geceleri karanlık sokaklarda yürür.

Hıbılık

İnsanın göğsüne oturur ve nefesi kesilip ölene kadar boğazını sıkarak. Hıbılık kimi basarsa, o insan yerinden kıpırdıyamaz, dili tutulur. Enkebit'le benzer bir biçimde Hıbılık'ın da başında sihirli bir börk (şapka) vardır. O şapkayı çalabilen kişinin zengin olacağına inanılır.

Çay Ninesi

Çay ninesi - Türk ve Azeri halk kültüründe çaylarda (derelerde, ırmaklarda) yaşadığına inanılan ruhani bir varlık. Su merasimi ile bağlantısı olan mitolojik bir ruhtur. *Çay iyesi* -> *Çay inesi* -> *Çay ninesi* şeklindeki bir dönüşümle oluşmuş bir sözcüktür.

Azerbaycan Türklerinin geleneksel inançlarında yaşlı kadın kılığında, çayda (ırmakta) yaşadığına inanılır. 'Çay ninesi', köprüden geçerken suya çok bakılırsa kızar ve insanın başını döndürür. Başı dönen insanın gözleri kararır ve çaya düşer. Azerbaycanlılar, sabah suya gidildiğinde, "su sahibi"ne selam verilmesi gerektiğini düşünürler. Suyu çöp ve pislik dökmek yasaktır. Bu "Çay ninesi"ni sinirlendirir ve insanlara zarar verir.